

УДК 342.95

Є. О. Легеза
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЯКИХ ВИДІВ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

З метою обліку адміністративних послуг сформовано Реєстр адміністративних послуг, ведення якого забезпечується Міністерством економічного розвитку України [1]. Держателем цього реєстру адміністративні послуги розподілено на дві основні групи: ті, що надаються центральними органами виконавчої влади, та ті, що надаються місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування (в аспекті адміністративно-територіальних одиниць України).

Станом на 2 листопада 2015 р., згідно з Реєстром адміністративних послуг, серед загальної кількості адміністративних послуг (1 207) можна виокремити такі послуги у сфері соціального захисту населення, що надаються центральними органами виконавчої влади, де споживачами є винятково громадяни України: 1) видача пенсійного посвідчення; 2) видача свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Додатково звернемо увагу на те, що перспективно до адміністративних послуг, які постають з особливого правового статусу споживачів (як громадян України, так іноземців та осіб без громадянства) та зумовлюються соціальними ризиками, можна віднести такі послуги, що надаються на рівні центральних органів виконавчої влади:

- видачу посвідчення біженця;
- видачу проїзного документа біженця;
- видачу посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- видачу проїзного документа особі, якій надано додатковий захист;
- видачу посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист;
- видачу довідки про звернення за захистом;
- видачу довідки про особу, яка добровільно повертається;

– проставлення печатки в зазначених документах. Прикладами такої послуги є печатка в довідку про звернення за захистом в Україні, печатка в посвідчення особи, яка потребує тимчасового захисту, печатка в посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, печатка в посвідчення біженця.

Хоча зазначені послуги відповідають змісту поняття адміністративних послуг, унаслідок громадянської приналежності суб'єктів звернення (не є громадянами України) вони нині не можуть повною мірою вважатись адміністративними послугами у сфері соціального захисту населення, оскільки

згідно зі статтею 46 Конституції України право на соціальний захист передбачається винятково для громадян нашої держави; проте стаття 26 Основного Закону України зрівнює права, свободи й обов'язки іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, з громадянами України. Також варто враховувати світовий досвід, а саме Конвенцію про рівноправність громадян країни й іноземців та осіб без громадянства в галузі соціального захисту від 28 червня 1962 р. № 118 [2].

Тому, на нашу думку, до видів адміністративних послуг у сфері соціального захисту населення, що надаються на рівні центральних органів виконавчої влади, можна віднести такі адміністративні послуги:

- а) видачу пенсійного посвідчення;
- б) видачу свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- в) видачу посвідчення біженця;
- г) видачу проїзного документа біженця;
- ґ) видачу посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- д) видачу проїзного документа особи, якій надано додатковий захист;
- е) видачу посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист;
- є) видачу довідки про звернення за захистом;
- ж) видачу довідки про особу, яка добровільно повертається;
- з) проставлення печатки в зазначених документах.

Станом на 1 грудня 2015 р., згідно з Реєстром адміністративних послуг, з 10 916 адміністративних послуг, що надаються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, нами виокремлено 43 адміністративні послуги у сфері соціального захисту населення (на прикладі Дніпропетровської області), а саме такі:

1) взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зняття з нього, надання вільних жилих приміщень та ордерів;

2) взяття на облік громадян, які мають право на отримання квартир, садибних (одноквартирних жилих) будинків із житлового фонду соціального призначення, зняття з нього та розподіл соціального призначення;

3) взяття на облік громадян, які потребують надання житлових приміщень із фондів житла для тимчасового проживання;

4) взяття на облік для надання пільг із безоплатного капітального ремонту власних жилих будинків і квартир особам, які мають на це право;

5) взяття на облік для оздоровлення ветеранів праці в санаторії «Дніпровський»;

6) видача нагород ветеранам війни;

7) видача посвідчення батьків та дітей із багатодітної сім'ї;

8) видача посвідчення опікуна над недієздатною особою та піклувальника над обмежено дієздатною особою;

9) видача посвідчень одержувача державної соціальної допомоги інвалідам із дитинства та дітям-інвалідам, особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам;

10) виплата грошової компенсації за невикористану санаторно-курортну путівку;

11) влаштування дитини до будинку дитини (дитячого будинку, навчально-виховного закладу) на повне державне утримання;

12) влаштування дитини до прийомної сім'ї;

13) влаштування дитини на виховання та спільне проживання в дитячому будинку сімейного типу;

14) влаштування до будинків-інтернатів пенсіонерів та інвалідів;

15) встановлення або припинення опіки та збереження нерухомого майна дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування;

16) встановлення або припинення опіки й піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, призначення опікуна та піклувальника або звільнення їх від виконання повноважень;

17) встановлення або скасування статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

18) встановлення опіки над майном повнолітньої недієздатної особи або обмежено дієздатної особи, над якою встановлено опіку чи піклування;

19) встановлення статусу дитини війни;

20) встановлення статусу та видача посвідчення «Ветеран праці»;

21) встановлення статусу та видача посвідчення «Жертва нацистських переслідувань»;

22) встановлення статусу та видача посвідчення «Інвалід війни»;

23) встановлення статусу та видача посвідчення «Учасник війни»;

24) встановлення статусу та видача посвідчення «Член сім'ї загиблого»;

25) встановлення статусу та видача посвідчення постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи;

26) зміна договору найму житлового приміщення;

27) надання дозволу на відмову від майнових прав дітей та видачу письмових зобов'язань від їх

імені, надання дозволу на укладення договорів, які підлягають нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, право користування або право власності яким мають діти;

28) надання дозволу на припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з придбанням нею права власності на нерухоме майно;

29) надання дозволу на укладення договорів, які підлягають нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, від імені повнолітньої недієздатної чи обмежено дієздатної особи;

30) надання допомоги у зв'язку з вагітністю й пологами;

31) надання одноразової допомоги під час народження дитини;

32) надання допомоги щодо догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

33) надання допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням;

34) надання допомоги на дітей самотнім матерям;

35) надання допомоги на поховання;

36) надання матеріальної допомоги малозабезпеченим громадянам;

37) надбавка на догляд дітям-інвалідам до 18 років;

38) направлення дитини на виховання та спільне проживання в дитячому будинку сімейного типу;

39) негайне відібрання дитини в батьків або осіб, які їх замінюють, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю дитини;

40) оздоровлення дітей, які потребують особливої уваги та підтримки;

41) оформлення щомісячної стипендії особам, яким виповнилось 100 й більше років;

42) призначення помічника дієздатній фізичній особі, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки;

43) реєстрація народження підкинутої, знайденої, покинутої в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я дитини, а також дитини, мати якої померла чи місце проживання не відоме [3].

Звичайно, Реєстр адміністративних послуг нині містить недосконалий перелік таких послуг у сфері соціального захисту населення (наприклад, не передбачає таку адміністративну послугу, як видача довідки про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб тощо), а також містить значну кількість послуг (близько 30), які за своєю правовою природою належать до соціальних (наприклад, видача направлень інвалідам та дітям-інвалідам на надання реабілітаційних послуг, надання адресної натуральної (речової, продуктової) допомоги громадянам міста за рахунок коштів місь-

кого бюджету, надання адресної матеріальної допомоги громадянам міста за рахунок коштів міського бюджету, надання допомоги у зв'язку з вагітністю й пологами, надання одноразової допомоги під час народження дитини тощо), чим знову підтверджується актуальність розмежування цих видів послуг.

На підставі окресленого переліку публічні послуги у сфері соціального захисту населення пропонуються класифікувати за такими критеріями:

1) за результатом видачі адміністративного акта:

– посвідчувальні (наприклад, посвідчення «Жертва нацистських переслідувань», «Член сім'ї загиблого» тощо);

– довідкові (видача довідки про звернення за захистом; видача довідки про особу, яка добровільно повертається);

– дозвільні (за наявності пенсійного посвідчення в суб'єкта звернення за послугою, що наводиться в попередньому пункті; надання дозволу на припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з придбанням нею права власності на нерухоме майно);

– реєстраційні (реєстрація народження підкинутої, знайденої, покинутої в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я дитини, а також дитини, мати якої померла чи місце проживання не відоме);

– послуги з видачі свідоцтв (видача свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування);

2) за юридичними наслідками:

– правонаділяючого характеру (видача пенсійного посвідчення; видача проїзного документа особи, якій надано додатковий захист, тощо);

– правоприміняючого характеру (негайне відібрання дитини в батьків або осіб, які їх замінюють, якщо виникла безпосередня загроза життю чи здоров'ю дитини);

– змішані (встановлення або припинення опіки та збереження нерухомого майна дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; встановлення або припинення опіки й піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, призначення опікуна та піклувальника або звільнення їх від виконання повноважень; встановлення або скасування статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування);

3) за змістом та обсягом процедурних дій:

– основні послуги, що надаються за заявами (видача пенсійного посвідчення; видача свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; видача проїзного документа біженця тощо);

– супутні послуги, передбачені як окремі обов'язкові процедури під час здійснення про-

вадження з надання основної адміністративної послуги (взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зняття з нього, надання вільних жилих приміщень та ордерів; взяття на облік для надання пільг із безоплатного капітального ремонту власних жилих будинків та квартир особам, які мають на це право);

– додаткові послуги (надання дозволу на припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з придбанням нею права власності на нерухоме майно; встановлення опіки над майном повнолітньої недієздатної особи або обмежено дієздатної особи, над якою встановлено опіку чи піклування, тощо);

4) залежно від юридичної сили нормативно-правових актів, якими врегульовано порядок надання послуги:

– регламентовані на законодавчому рівні (законами Верховної Ради України). Наприклад, видача пенсійного посвідчення; видача свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; видача посвідчення біженця; видача проїзного документа біженця; видача посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту; видача проїзного документа особи, якій надано додатковий захист; видача посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист; видача довідки про звернення за захистом; видача довідки про особу, яка добровільно повертається, регулюються винятково Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р. № 3671-VI [4], Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20 листопада 2012 р. № 5492-VI [5];

– регламентовані підзаконними актами (нормативними актами Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади). Наприклад, видача посвідчення опікуна над обмежено дієздатною особою та піклувальника над обмежено дієздатною особою регулюються Наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України «Про затвердження Правил опіки та піклування» від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88 [6], видача нагород ветеранам війни регулюється Указом Президента України «Про нагородження відзнаками Президента України ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.» від 14 жовтня 1999 р. [7] тощо;

– змішане регламентування (послуги, правовою основою яких є водночас закони Верховної Ради України, нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади тощо). Наприклад,

прийняття рішення про встановлення опіки, піклування та відповідність її/його інтересам дитини передбачається статтями 243, 244 Сімейного кодексу України [8], статтями 61, 62, 63 Цивільного кодексу України [9], пунктами 42, 44 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. [10], Правилами опіки та піклування, затвердженими Наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 р. [11];

5) залежно від суб'єкта-споживача:

– громадяни України (видача пенсійного посвідчення; видача свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування);

– іноземці та/або особи без громадянства (видача посвідчення біженця; видача проїзного документа біженця; видача посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту; видача проїзного документа особи, якій надано додатковий захист; видача посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист; видача довідки про звернення за захистом; видача довідки про особу, яка добровільно повертається);

– фізичні особи, які здійснюють представництво недієздатних та/або частково недієздатних осіб (видача посвідчення опікуна над недієздатною особою та піклувальника над обмежено дієздатною особою; встановлення опіки над майном повнолітньої недієздатної особи або обмежено дієздатної особи, над якою встановлено опіку чи піклування; надання дозволу на укладення договорів, які підлягають нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, від імені повнолітньої недієздатної чи обмежено дієздатної особи тощо) [12].

Отже, публічні послуги у сфері соціального захисту населення в Україні можна класифікувати за різними критеріями, зокрема за результатом видачі адміністративного акта, за юридичними наслідками, за змістом та обсягом процедурних дій, за юридичною силою нормативно-правових актів, за суб'єктом-споживачем тощо. Проте необхідно зазначити, що особливістю всіх публічних послуг у сфері соціального захисту населення визначається безоплатність їх надання.

Література

1. Про затвердження Порядку ведення Реєстру адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2013 р. № 57 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/57-2013-п>.

2. Convention concerning Equality of Treatment of Nationals and Non-Nationals in Social Security (Entry into force: 25 Apr 1964), Adoption: Geneva, 46th ILC session (28 Jun 1962) [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=ORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312263.

3. Реєстр адміністративних послуг місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування (у розрізі адміністративно-територіальних одиниць України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&ag=ReiestrAdministrativnihkPoslug>.

4. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 16. – Ст. 146.

5. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5492-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 51. – С. 2733. – Ст. 716.

6. Про затвердження Правил опіки та піклування : Наказ Держкомітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 26. – С. 115. – Код акта 8397/1999.

7. Про нагородження відзнаками Президента України ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. : Указ Президента України від 14 жовтня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 42. – С. 81. – Код акта 11918/1999.

8. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

9. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

10. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-п>.

11. Про затвердження Правил опіки та піклування : Наказ Держкомітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 26. – С. 115. – Код акта 8397/1999.

12. Міськевич А.В. Адміністративні послуги у сфері соціального захисту населення / А.В. Міськевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://phd.znu.edu.ua/reader/index.php?dir=dis/07/miskevich#page/1/mode/1up>.

Анотація

Легеза Є. О. Характеристика деяких видів публічних послуг у сфері соціального захисту населення. – Стаття.

У статті визначаються види публічних послуг у сфері соціального захисту населення. З огляду на реєстр адміністративних послуг виокремлено адміністративні послуги у сфері соціального захисту населення, які надаються центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, у результаті чого запропоновано класифікацію публічних послуг у сфері соціального захисту населення.

Ключові слова: послуги, публічні послуги, класифікація, реєстр, публічні послуги у сфері соціального захисту населення.

Аннотация

Лебеза Е. А. Характеристика некоторых видов публичных услуг в сфере социальной защиты населения. – Статья.

В статье определяются виды публичных услуг в сфере социальной защиты населения. Учитывая реестр административных услуг, выделены административные услуги в сфере социальной защиты населения, предоставляемые центральными органами исполнительной власти и органами местного самоуправления, в результате чего предложена классификация публичных услуг в сфере социальной защиты населения.

Ключевые слова: услуги, публичные услуги, классификация, реестр, публичные услуги в сфере социальной защиты населения.

Summary

Leheza Ye. O. Characteristics of some types of public services in the field of social protection. – Article.

The article defines the types of public services in the field of social protection. Given the Register of administrative services, administrative services are allocated in the area of social protection of the population, provided by the central executive bodies and local authorities, with the result that the classification of public services in the field of social protection.

Key words: services, public services, classification, registry, public services in the field of social security.